NORME CONFLICTUALE PRIVIND VALORILE MOBILIARE ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT

Serghei RUSU

Valorile mobiliare reprezintă instrumentul privilegiat al capitalismului liberal, întrucât, alegând societatea în care are încredere să investească, investitorul determină el însuși sectorul economic în legătură cu care consideră că trebuie să se dezvolte.

În momentul actual, în legislația Republicii Moldova nu există o definiție legală a termenului de *valori mobiliare*, or, la 11.07.2012 prin Legea Parlamentului nr.171, MO 193-197/14.09.2012 a fost abrogată Legea cu privire la piaţa valorilor mobiliare nr.199 din

18.11.1998, lege care la art.3 prevedea noțiunea de „valoare mobiliară” care reprezintă un titlu financiar ce confirmă drepturile patrimoniale sau nepatrimoniale ale unei persoane în raport cu altă persoană, drepturi ce nu pot fi realizate sau transmise, fără prezentarea acestui titlu financiar, fără înscrierea respectivă în Registrul deţinătorilor de valori mobiliare nominative ori în documentele de evidenţă ale deţinătorului nominal al acestor valori mobiliare.

Cadrul legal al tranzacțiilor cu valori mobiliare și reglementarea acestora este acoperită de Legea nr.171 din 11.07.2012 privind piața de capital, precum și Hotărârea Comisiei Naționale a Pieței Financiare nr. 14/5 din 31.03.2016 referitor la aprobarea Regulamentului privind circulația valorilor mobiliare pe piața de capital, Legea nr.234 din 03.10.2016 cu privire la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare; Hotărârea BNM nr.158 din 11.07.2018 cu privire la aprobarea Regulamentului privind supravegherea Depozitarului central unic al valorilor mobiliare; Hotărârea CNPF nr. 12/4 din 10.03.2015 cu privire la unele măsuri provizorii pe piața de capital; Legea cu privire la Societățile pe Acțiuni și, nu în ultimul rând, Codul civil.

Orice bun material, dotat cu o valoare estimabilă în bani, se încadrează obligatoriu în una din următoarele două categorii:

- bunuri imobiliare, la care se raportează terenurile, porţiunile de subsol, obiectele acvatice separate, plantaţiile prinse de rădăcini, clădirile, construcţiile şi orice alte lucrări legate solid de pământ, precum şi tot ceea ce, în mod natural sau artificial, este încorporat durabil în acestea, adică bunurile a căror deplasare nu este posibilă fără a se cauza prejudicii considerabile destinaţiei lor, în sensul prevăzut la art. 459 alin.(2) Cod civil al RM;
- titluri de valoare sunt considerate, conform art. 459 alin.(5) Cod civil al RM, bunurile mobiliare, deoarece se caracterizează prin mobilitatea lor, dată de trecerea fizică de la un proprietar la altul [1, p. 30].

În literatura de specialitate, este apreciat greșit faptul că noțiunile de „valori mobiliare”, „titluri de valoare” şi „hârtii de valoare” sunt sinonime, afirmație greșită desigur, or, prin natura juridică a lor titlurile de valoare și hârtiile de valoare sunt diferite, presupun un regim juridic diferit.

În urma modificărilor operate la Codul civil prin Legea nr.133 din 15.11.2018, a fost introdus un articol nou – 480 potrivit alin.(1) al căruia titlul de valoare este instrumentul care incorporează unul sau mai multe drepturi în așa fel încât după emiterea instrumentului dreptul sau drepturile, nu pot fi exercitate sau cesionate (negociate) fără acel instrument [2, p.30].

Totodată, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, constituie titluri de valoare:

a) titlurile de credit, precum cambia (biletul la ordin și trata) și cecul;

b) valorile mobiliare, precum acțiunea și obligațiunea;

c) titlurile reprezentative ale bunurilor, precum scrisoarea de trăsură, conosamentul și recipisa de magazinaj;

d) alte instrumente care, în condițiile legii, întrunesc cerințele alin.(1).

Astfel, pornind de la cele expuse mai sus, stabilim că relația dintre titlurile de valoare și valorile mobiliare este una de gen – specie, unde titlurile de valoare reprezintă genul întrunind în sinea sa inclusiv valorile mobiliare, care la rândul lor pot fi: acțiunea și obligațiunea, precum și alte instrumente financiare, respectiv nu avem temei de a afirma că aceste noțiuni ar fi sinonime.

Normele conflictuale privind valorile mobiliare se conțin în art.2607 Cod civil, care în esență reprezintă o excepție de la aplicarea *lex rei sitae* în dreptul internațional privat statut la art.2599 Cod civil.

Astfel, potrivit art. 2607 alin.(1) Cod civil, emiterea titlurilor de valoare este supusă legii aplicabile statutului juridic al persoanei juridice emitente.

Potrivit art.2594 alin.(1) Cod civil, legea națională a persoanei juridice este legea statului pe al cărui teritoriu persoana este constituită, în acest mod, emiterea titlurilor de valorare va fi reglementată de legea națională a persoanei juridice emitente.

Alin. (2) art.2607 Cod civil prevede că condițiile și efectele transmiterii valorilor mobiliare în formă materializată sunt supuse:

a) legii locului de plată a titlului la ordin;

b) legii locului unde se află titlul la purtător în momentul transmiterii;

c) legii aplicabile statutului juridic al persoanei juridice emitente a titlului nominativ.

În partea ce se referă la valorile mobiliare în formă de înscriere în cont, acestea sunt guvernate de legea ţării în care se află registrul sau contul în care sunt operate înscrierile privind valorile mobiliare (alin.(3) art.2607 Cod civil).

Menționăm că în legislația Republicii Moldova, legea face distincție între emiterea titlurilor de valoare care va fi supusă legii naționale a persoanei juridice, iar în privința valorilor mobiliare care au dreptul de emisiune, sau altfel spus sunt în formă materializată, legislația națională prevede că, condițiile şi efectele sunt supuse diferitelor legislații în funcție de tipul valorii mobiliare.

Din cele expuse mai sus, apreciem că un aspect important în reglementarea normelor conflictuale privind determinarea legii aplicabile valorilor mobiliare urmează să înceapă încă de la calificarea care trebuie să o facă instanța de judecată în privința tipului de valoare mobiliară, calificare care, în virtutea prevederilor art.2577 alin.(1) Cod civil se va efectua potrivit *lex fori*, în aceeaşi ordine de idei, dacă spre exemplu în fața instanței din Republica Moldova este invocată o valoare mobiliară, un conosament, spre exemplu, care nu este cunoscut legislației Republicii Moldova, calificarea acestuia ca fiind titlu de valoare se va efectua potrivit dreptului străin *(lex cause)*.

Astfel, dacă un conosament a fost emis în Republica Moldova, iar marfa în baza acestuia a fost livrată în Franța, atunci formei conosamentului îi va fi aplicabilă legislația Republicii Moldova.

În același timp, obligațiilor ce derivă din conosament, cum ar fi obligația de a preda marfa titularului conosamentului vor fi aplicabile prevederile legii naționale a persoanei juridice care a emis conosamentul, care în speță la fel este persoană juridică din Republica Moldova.

Într-o altă ordine de idei, exercitarea drepturilor care derivă din conosament, spre exemplu la locul de destinație, în speță în Franța, va fi supus *lex loci actus*, după cum reiese şi din prevederile art.2607 alin.(2) lit.a) Cod civil.

În urma abordării prezentei teme, se impune necesar a trage următoarele concluzii:

1. Legislația Republicii Moldova nu delimitează clar valorile mobiliare și nu prevede un cadru legal general aplicabil acestora, fapt care duce la dificultatea aprecierii legii aplicabile atât la tranzacțiile cu valori mobiliare pe plan intern, cât și sub aspectul dreptului internațional privat.

2. Apreciem critic rigiditatea modului de determinare a legii aplicabile asupra transmiterii valorilor mobiliare la purtător or, din reglementarea existentă se trage concluzia că sub aspectul legislației Republicii Moldova transmiterea valorilor mobiliare la purtător este mai degrabă o excepție decât o regulă a economiilor de piață.

Totodată, la capitolul recomandări considerăm necesar completarea Legii cu privire la piața de capital cu o definiție a valorilor mobiliare și operarea unei distincții între acestea sub aspectul modului de reglementare.

Referințe:

1. GHILIC-MICU, B. *Bursa de valori.* Bucureşti: Editura Economică, 1997.
2. CUZNEȚOV, A. Tranzacţiile societăţii pe acţiuni cu propriile valori mobiliare În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2014, nr.3, p.30.
3. Legea nr.171 din 11.07.2012 privind piața de capital.
4. Hotărârea Comisiei Naționale a Pieței Financiare nr.14/5 din 31.03.2016 referitor la aprobarea Regulamentului privind circulația valorilor mobiliare pe piața de capital.
5. Legea nr.234 din 03.10.2016 cu privire la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare.
6. Hotărârea BNM nr.158 din 11.07.2018 cu privire la aprobarea Regulamentului privind supravegherea Depozitarului central unic al valorilor mobiliare.
7. Hotărârea CNPF nr. 12/4 din 10.03.2015 cu privire la unele măsuri provizorii pe piața de capital.